

СУ „Св. Климент Охридски”

Богословски факултет

Катедра „Историческо богословие”

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Людмил Мартинов Малев

(назначен за член на научно жури със Заповед РД 38-347 от 02.07.2024 г.)

на дисертационен труд на тема:

**„Българските светии и манастири в поклонническо-просветната дейност
сред младежта”**

автор: **Пламен Анатолиев Михайлов**

за присъждане на научната и образователна степен „доктор”

по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално
направление 2.4, научна специалност Религия и теология (Християнско
поклонничество)

София

2024 г.

Данни за докторантурата

Докторантът Пламен Михайлов първоначално е с техническо образование и реализация като графичен дизайнер и преподавател. От 2016 до 2018 г. следва магистратура (Религия и образование) в Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Обучението му в БФ и дипломирането му с магистърска теза, дългогодишната му редакторска и публикационна дейност във ведомството на Св. Софийска митрополия, а също и поклоническите пътувания са важни предпоставки за постигнатия положителен краен резултат.

Пламен Анатолиев Михайлов е зачислен за докторант (редовна подготовка) за периода 2020-2023 г. със заповед на ректора на СУ „Св. Климент Охридски“. Цялата подготовка, включително и написването на дисертационния труд са осъществени в катедра „Историческо богословие“ в БФ на СУ. Негов научен ръководител е проф. д-р Павел Павлов.

В периода на докторантурата, дисертантът е изпълнил в пълен обем учебния си план. Успешно е положил предвидените изпити. Успял е да подготви и осъществи нужния брой научни публикации. Винаги се е отзовавал и старателно се е справял с възлаганите му от катедрата дейности. Включвал се е в допълнителни форми на докторантска подготовка на факултетско ниво. Участвал е в организирани от БФ докторантски четения. При текущия контрол, осъществяван чрез предвидените атестации, винаги е получавал добри оценки.

Всичко това е довело до завършеност и цялост на докторантското му обучение и до най-важния резултат – една добре написана дисертация.

Отчислен е с ректорска заповед от 2023 г. на основание на закона и правилниците, както и на решение на ФС на БФ.

По мое мнение Пламен Михайлов отговаря на изискванията и покрива критериите на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане.

Изтъкнатото до тук ми дава основание да приема, че всички правила по процедурата са спазени и няма допуснати нарушения.

Първото заседание на утвърденото със заповед на ректора на СУ научно жури е проведено на 16.07.2024 г. и е отразено в приложен към документите протокол.

Данни за дисертацията

Предложеният за защита дисертационен труд на Пламен Михайлов е в обем от 207 страници и е организиран структурно в следните части: Предговор, Увод, две части, Заключение, Използвана литература, Индекс на светиите, Индекс на манастирите и Приложения. Поместването на списък на съкращенията и посочените индекси е целесъобразно, с оглед на по-бързото и прегледно ориентиране на читателя.

Между отделните части съществува баланс, по отношение на обема.

В Предговора авторът, след първоначалните въведителни мисли, споделя причината, поради която се е насочил към темата и нейното разработване в светлината на агиологията и катехетиката, в образователен и възпитателен, исторически и в практически аспект.

Уводът съдържа всички атрибути, характерни за тази част. Актуалност и практическа насоченост – тук много ясно е заявено не само от какво произтича важността и съвременното звучене, но и приложимостта на този труд. Обект и предмет – с нужната точност са формулирани тези важни аспекти на изследователската работа. Формулирани са целите и задачите, които авторът

си поставя за тяхното постигане. Посочена е методологията. Същата се откроява с нужната комплексност и изчерпателност. Очертани са границите на изследването. Направен е кратък преглед на познатите на дисертанта чужди трудове. Подробно са изтъкнати ползата и приложимостта на дисертационния труд.

Съдържанието на двете части отговаря на тяхната формулировка.

Част първа „Места за почит към български светии“ е посветена на една от страните на този труд – избраните от автора светии с български произход и местата, свързани с тях, където може да се извършват поклоннически посещения за тяхната прослава. В нея са дадени кратки, но достатъчно ясни и точни сведения за съответните божии угодници, като са разделени по хронологически признак.

Част втора “Катехизация и поклонничество“ представя подбрани от дисертанта български манастири – духовни школи и просветни средища, като ги обвързва с изтъкнатите в първата част светии и най-вече с тяхното значение и заслуги, както в исторически план, така и за съвременното състояние на цялостния ни църковен живот. Тази част съдържа и подразделения с катехизически и методически характер.

С цел да се стигне до пълното изясняване на посочените въпроси, дисертантът ги е обособил в съответни подразделения на частите. Това е прием, който служи и за по-добро онагледяване и по-лесна ориентация в съдържанието. За отбелязване е, че при това авторът не се е впуснал в механично раздробяване и разпокъсване на текста, а всяка една от подструктурите изглежда целесъобразно.

Заклучението очертава резултатите от изследването, изтъква приносите и дава препоръки към тези, които са свързани по различен начин с областта на този труд и по-конкретно със заложената в него проблематика.

Частите, посочващи изворите и литературата (авторова и справочна) са оформени съгласно изискванията. Проучените и използвани източници свидетелстват за задълбочен интерес и усърдна работа.

Поместените приложения са съобразени с темата и способстват за нейното онагледяване.

От полза са и поместените индекси.

Представеният от Пламен Михайлов автореферат отговаря на изискванията и дава възможност за ясно и точно запознаване в синтезиран вид с текста на дисертацията.

Публикациите на дисертанта са достатъчни като брой и задълбоченост и са издадени в авторитетни сборници. Същото би могло да се каже и по отношение на участията му в научни форуми.

Научни приноси

Дисертационният труд на Пламен Михайлов, макар да е посветен на позната материя е с подчертан приносен характер. Съзнателно използвам думата “позната“, защото на пръв поглед съдържанието ни е известно. Всъщност, предложеният текст задълбава в детайли и сведения, които съвсем не са широко популярни. Освен това, особено важна е частта, посветена на катехизическите и методическите аспекти. Не е за пренебрегване, че дисертантът се е заел с разработването на толкова актуална тема в нашето църковно съвремие. За разлика от миналото, днешните вярващи и поклонници

често поставят предизвикателства, на които следва да се реагира и със солидна доза теоретична подготвеност. Именно това предлага настоящото изследване. Що се отнася до конкретни измерения напълно приемам изтъкнатите в дисертацията и автореферата приноси. Основните, както ги е посочил дисертантът са: 1. Предложената дисертация е първото сборно църковно научно изследване на „светообитанията“ (местата за поклонение, свързани с рождението, живота, кончината и мощите) на 70 канонизирани български светии, включително и на книжовно-просветната дейност в най-близките до тях манастири.

2. Основен принос на разработката е изготвянето на първата по рода си интерактивна виртуална карта с горепосочените местоположения, с навигация и информация за връзката им с българските светии.

3. За първи път е представена и ежеседмична годишна програма за поклонническо-просветна дейност, свързана с българската църковна история, подходяща за широко приложение сред младежта.

Забележки

Наред с безспорните качества на този труд, по мое мнение са налице и някои несъществени слабости:

1. Структурата би могла да се прецизира. Разделянето на части и след това на глави не е типично за подобен род изследвания. Още повече, че първата част не е съставена от глави, както втората, а само е маркирана номерацията.

2. Първата глава от втората част би могла да се впише в първата част. Така ще се обособят: историческа, агиографска и литургическа част; и катехизическа и методическа такава.

3. В прегледа на историографията би следвало да се даде не само информация за автори и заглавия, но и да се направи кратък критичен анализ; Така биха изпъкнали още по-ярко приносите.

4. Частта Приложение би могла да бъде по-обширна.

Заклучение

Заявявам, че по никакъв начин не попадам в хипотезите на закона и другите нормативни актове, касаещи конфликт на интереси!

Качествата на настоящия дисертационен труд ми дават пълно основание да гласувам положително със „ЗА” на Пламен Анатолиев Михайлов да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.4, научна специалност Религия и теология (Християнско поклонничество).

Велико Търново

2024 г.